

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 25 października 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi:

1. ustalił, iż w skład majątku wspólnego byłych małżonków A. Z. (1) i M. Z. wchodzi następujące składniki majątkowe:

a) stanowiący odrębną własność lokal mieszkalny numer (...) o powierzchni użytkowej 65,30 m² wraz z wyposażeniem domowym, położony w Ł. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą (...) wraz z wnoszącym (...) części udziałem we współwłasności gruntu związanego z powyższym lokalem, stanowiącego działki gruntu numer (...) oraz we współwłasności części wspólnych wzniesionego na tym gruncie budynku, dla którego w Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi prowadzona jest księga wieczysta (...);

b) samochód osobowy marki H. (...);

2. dokonał podziału majątku wspólnego określonego w punkcie pierwszym w ten sposób, iż wymienione w tym punkcie składniki majątkowe przyznał na własność M. Z.;

3. zasądził od uczestnika M. Z. na rzecz wnioskodawczyni A. Z. (1) kwotę 154.650 złotych tytułem spłaty;

4. rozłożył kwotę określoną w punkcie trzecim na 3 raty w wysokości po 51.550 złotych płatne w następujący sposób:

a) pierwsza rata płatna do 31 stycznia 2017 roku,

b) druga rata płatna do 30 kwietnia 2017 roku,

c) trzecia rata płatna do 31 lipca 2017 roku – w każdym przypadku z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi zapłaty;

5. nie obciążył wnioskodawczyni i uczestnika obowiązkiem zapłaty na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi nieuiszczonych kosztów sądowych;

6. ustalił, iż wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą we własnym zakresie koszty związane ze swoim udziałem w postępowaniu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Związek małżeński pomiędzy A. Z. (1) a M. Z. został zawarty w Ł. w dniu 30 czerwca 2001 roku. Ze związku wnioskodawczyni i uczestnika pochodzi wspólny syn stron A. Z. (2), urodzony dnia (...).

Małżonkowie Z. nie zawierali umów majątkowych małżeńskich.

Po zawarciu związku małżeńskiego A. i M. Z. zamieszkali u rodziców uczestnika w domu położonym przy ulicy (...) w Ł.. W 2001 roku rodzice M. Z. zakupili nieruchomość w postaci lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w Ł. przy ulicy (...). Po dokonaniu zakupu, w przedmiotowym lokalu mieszkalnym zamieszkali A. i M. Z..

Aktem notarialnym z dnia 18 marca 2005 roku rodzice uczestnika postępowania, tj. I. Z. i W. Z. darowali A. i M. małżonkom Z. stanowiący odrębną własność lokal mieszkalny numer (...), położony w Ł. przy ulicy (...) wraz z udziałem wnoszącym (...) części w nieruchomości wspólnej, tj. we współwłasności gruntu związanego z powyższym budynkiem, stanowiącego – w ewidencji gruntów – działki o numerach (...) oraz we współwłasności części wspólnych tego budynku. Jednocześnie I. i W. Z. wyrazili wolę, aby przedmiot darowizny wszedł do majątku wspólnego obdarowanych małżonków.

Przedmiotowy lokal mieszkalny znajduje się na parterze cztero-kondygnacyjnego budynku mieszkalnego wielorodzinnego i składa się z trzech pokoi oraz łazienki z wc. Powierzchnia użytkowa lokalu wynosi 65,30 m². Wartość rynkowa nabytego przez małżonków A. i M. Z. prawa własności do lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w Ł. przy ulicy (...) według stanu na dzień 25 września 2014 roku oraz cen rynkowych na dzień wyceny, tj. 16 września 2016 roku wynosi 290.000 złotych.

Rodzice uczestnika zdecydowali się darować przedmiotowy lokal mieszkalny do majątku wspólnego małżonków A. i M. Z., kierując się względami dobra małżonków i dążąc do zapewnienia zgody pomiędzy nimi.

W trakcie trwania związku małżeńskiego, A. i M. Z. ponieśli nakłady na przedmiotowy lokal mieszkalny, wymieniając w nim okna. Nadto małżonkowie wspólnie zakupili wyposażenie domowe przedmiotowego lokalu mieszkalnego.

W dniu 25 marca 2007 roku M. Z. zakupił od swojego ojca W. Z. samochód osobowy marki H. (...), rocznik 2006, o numerze rejestracyjnym (...) i numerze nadwozia (...) za cenę 30.000,00 złotych. Małżonkowie wspólnie korzystali z zakupionego pojazdu, jeżdżąc nim na zmianę do swoich miejsc pracy.

Wartość rynkowa nabytego w trakcie trwania związku małżeńskiego pojazdu marki H. (...) według stanu na dzień 25 września 2014 roku oraz według cen na dzień wyceny, tj. 31 maja 2016 roku, wynosi 19.300 złotych.

Wnioskodawczyni A. Z. (1) wyprowadziła się wraz z synem ze wspólnego mieszkania stron w październiku 2010 roku. Wnioskodawczyni po wyprowadzce przestała partycypować w kosztach utrzymania mieszkania. Wyprowadzając się z przedmiotowego lokalu mieszkalnego wnioskodawczyni zabrała ze sobą wyłącznie swoje rzeczy osobiste i rzeczy syna stron, pozostawiając w lokalu kompletne wyposażenie domowe zakupione wspólnie przez strony.

W trakcie trwania związku małżeńskiego oboje małżonkowie zatrudnieni byli w hotelu prowadzonym przez rodziców uczestnika.

Wyrokiem z dnia 3 września 2013 roku Sąd Okręgowy w Łodzi rozwiązał przez rozwód związek małżeński M. Z. i A. Z. (1). W wyroku rozwodowym Sąd nie orzekł o majątku dorobkowym stron. Powyższy wyrok uprawomocnił się z dniem 25 września 2013 roku.

W dniu 3 marca 2014 roku wnioskodawczyni zarejestrowała się w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ł. jako osoba bezrobotna. W okresie od dnia 11 marca 2014 roku do dnia 10 września 2014 roku wnioskodawczyni pobierała zasiłek dla bezrobotnych, do którego utraciła prawo z dniem 11 września 2014 roku. Obecnie wnioskodawczyni zamieszkuje wspólnie z synem stron w wynajmowanym przez siebie mieszkaniu. Jedynym dochodem gospodarstwa domowego wnioskodawczyni i jej syna A. Z. (2) są alimenty wypłacane na rzecz małoletniego A. Z. (2) z Funduszu Alimentacyjnego w kwocie 500 złotych. W pokryciu niezbędnych kosztów utrzymania wnioskodawczyni pomaga również jej matka.

M. Z. aktualnie zamieszkuje wspólnie ze swoją matką I. Z. w lokalu mieszkalnym numer (...), położonym w Ł. przy ulicy (...). Uczestnik wykonuje pracę na stanowisku pakowacza na podstawie umowy zlecenia. Z tytułu wykonywania powyższej pracy uzyskuje dochód w wysokości około 1.100 złotych miesięcznie. Na uczestniku ciąży obowiązek alimentacyjny wobec małoletniego syna A. Z. (2) w kwocie 500,00 złotych miesięcznie, zasądzony na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 3 września 2013 roku, w sprawie o sygnaturze akt XII C 1122/12. Uczestnik nie wywiązuje się jednak z nałożonego na niego zobowiązania i nie płaci alimentów na rzecz małoletniego syna. Nadto M. Z. spłaca kredyt, którego miesięczna rata wynosi 50 złotych. Do całkowitej spłaty zadłużenia uczestnikowi pozostała kwota 700 złotych.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że wziął pod uwagę dowody z dokumentów urzędowych, jakimi jest wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 3 września 2013 roku, wydany w sprawie o sygnaturze akt XII C 1122/12 oraz akt notarialny z dnia 18 marca 2005 roku. Wskazał, że akt notarialny, zgodnie z art. 2 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 199 roku Prawo o notariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 164 z późn. zm.), jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c. i stanowi dowód tego, co zostało w nim urzędowo zaświadczone. Akt notarialny korzysta z dwóch

domniemań wzruszalnych – domniemania prawdziwości, czyli autentyczności oraz domniemania zgodności z prawdą tego, co zostało w nim urzędowo zaświadczone. W toku niniejszego postępowania żadna ze stron nie zaprzeczyła zgodności powyższego dokumentu urzędowego z prawdą, a zatem przyjąć należy, iż wolą darczyńców W. i I. Z. było darowanie lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w Ł. przy ulicy (...) do majątku wspólnego A. i M. Z.. Bez znaczenia dla powyższego pozostaje fakt, iż W. i I. małżonkowie Z. kierowali się przy tym wyłącznie wolą działania na rzecz wzajemnej zgody pomiędzy ich synem a jego żoną A. Z. (1).

Oceniając materiał dowodowy zgromadzony w sprawie Sąd Rejonowy zważył, iż na gruncie niniejszej sprawy, okolicznością częściowo sporną pomiędzy stronami był zakres składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego.

Zakres składników majątku wspólnego został wstępnie określony przez wnioskodawczynię w piśmie inicjującym postępowanie, a następnie częściowo potwierdzony w piśmie z dnia 21 kwietnia 2016 roku. O ile poza sporem pozostawał fakt, iż w skład majątku wspólnego stron wchodzi lokal mieszkalny numer (...), położony w Ł. przy ulicy (...), o tyle w piśmie procesowym z dnia 26 lipca 2016 roku uczestnik zakwestionował wskazany przez wnioskodawczynię zakres majątku wspólnego co do samochodu osobowego marki H. (...), argumentując, że powyżej wskazany pojazd został nabyty przez uczestnika z środków finansowych pochodzących wyłącznie z majątku osobistego uczestnika.

W toku niniejszego postępowania Sąd Rejonowy ustalił, iż w dniu 25 marca 2007 roku M. Z. zakupił od swojego ojca W. Z. samochód osobowy marki H. (...) za cenę 30.000 złotych. Okoliczność zakupu pojazdu nie była również kwestionowana przez wnioskodawczynię, która w swoich zeznaniach przyznała, iż w trakcie trwania związku małżeńskiego uczestnik postępowania zakupił od swojego ojca przedmiotowy samochód, z którego następnie małżonkowie korzystali wspólnie.

Sąd Rejonowy nie dał wiary zeznaniom świadka I. Z. w zakresie, w jakim świadek twierdziła, iż M. Z. zakupił samochód marki H. (...) za środki finansowe pochodzące ze sprzedaży innego pojazdu, który posiadał jeszcze przed zawarciem związku małżeńskiego z A. Z. (1). Twierdzenia te nie zostały bowiem w żaden sposób potwierdzone w toku niniejszego postępowania. Co więcej, świadek I. Z. wprost przyznała, iż nie wie, za jaką cenę uczestnik sprzedał poprzedni samochód i prawdopodobne jest, że środki finansowe pochodzące z jego sprzedaży były niewystarczające do zakupu pojazdu marki H. (...).

W realiach niniejszej sprawy, w ocenie Sądu Rejonowego uczestnik M. Z. wykazał jedynie okoliczność, iż w dniu 25 marca 2007 roku nabył od W. Z. samochód osobowy marki H. (...), rocznik 2006, za cenę 30.000 złotych. Uczestnik w żaden sposób nie wykazał jednak, że środki finansowe przeznaczone na zakup powyższego pojazdu pochodziły z majątku osobistego uczestnika.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Rejonowy ustalił, iż w skład majątku wspólnego stron, oprócz lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w Ł. przy ulicy (...), wchodzi również samochód osobowy marki H. (...), rocznik 2006, jako pojazd zakupiony przez uczestnika w trakcie trwania związku małżeńskiego.

W zakresie ustalenia wartości poszczególnych składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego stron, Sąd Rejonowy oparł się na opinii biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości oraz opinii biegłego z zakresu mechaniki pojazdów.

Okolicznością bezsporną w niniejszej sprawie, w ocenie Sądu Rejonowego, był natomiast sposób dokonania podziału składników majątku dorobkowego. Nie budziło wątpliwości, i zostało wprost wskazane przez strony, która z nich zainteresowana jest otrzymaniem składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że w realiach niniejszej sprawy, ustrój wspólności majątkowej pomiędzy M. Z. a A. Z. (1) powstał w dniu 30 czerwca 2001 roku, a ustał z dniem

25 września 2013 roku, tj. z dniem uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 3 września 2013 roku, rozwiązującego małżeństwo stron przez rozwód. W związku z powyższym do podziału majątku dorobkowego byłych małżonków Z. zastosowanie mają przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w aktualnym brzmieniu, obowiązującym od jego gruntownej zmiany sprzed dnia 20 stycznia 2005 roku, wprowadzonej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku (Dz. U. nr 162, poz. 1691) - por. art. 5 ust. 5 pkt 3 powołanej ustawy zmieniającej. Małżonkowie Z. nie zawierali umowy małżeńskiej majątkowej, ich ustrój majątkowy poddany był regulacji ustawowej.

Zgodnie z ogólnie przyjętą zasadą Sąd Rejonowy ustalił skład i stan majątku wspólnego na dzień, w którym wspólność ustała, zaś według cen obowiązujących w chwili orzekania.

Ustalając skład majątku wspólnego stron niniejszego postępowania, Sąd Rejonowy kierował się ustanowionym w art. 31 k.r.o. domniemaniem faktycznym, zgodnie z którym wszelkie przedmioty majątkowe nabyte w czasie trwania wspólności ustawowej przez oboje małżonków lub przez jednego z nich, stanowią majątek wspólny.

W myśl powyższej reguły, do majątku wspólnego należy bowiem zaliczyć te przedmioty majątkowe, które zostały nabyte w czasie trwania wspólności zarówno przez oboje, jak i jedno z małżonków i to niezależnie od środków, za które zostały nabyte, a które nie zostały na określonej podstawie wyraźnie zaliczone do majątku osobistego. Sąd miał przy tym na względzie, że przynależność określonych przedmiotów do majątku osobistego obowiązany jest udowodnić zainteresowany tym małżonek. Dlatego też, wszelkie wątpliwości dotyczące przynależności danego przedmiotu do majątku wspólnego, czy też do majątku osobistego małżonka, powinny zostać rozstrzygane na korzyść tego pierwszego. O ile bowiem ustawodawca w sposób wyczerpujący określił składniki majątku osobistego każdego z małżonków, o tyle w przypadku majątku wspólnego wskazał tylko niektóre jego składniki, posługując się ogólną regułą, zgodnie z którą w skład majątku wspólnego wchodzi przedmioty nabyte w czasie trwania wspólności przez jednego małżonka lub też oboje małżonków.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Rejonowy ustalił, iż w skład majątku wspólnego byłych małżonków A. i M. Z. – wbrew twierdzeniom uczestnika – wchodzi nie tylko lokal mieszkalny numer (...), położony w Ł. przy ulicy (...), ale również samochód osobowy marki H. (...).

Łączna wartość wszystkich składników majątkowych nabytych wspólnie przez małżonków A. i M. Z. w czasie trwania ich wspólności majątkowej zamyka się kwotą 309.300 złotych.

Dokonując podziału, Sąd Rejonowy kierował się zgodną w tym zakresie, kilkakrotnie wyrażaną i niebudzącą wątpliwości wolą stron. Sąd Rejonowy wziął pod uwagę, że przy rozstrzygnięciu o sposobie podziału majątku wspólnego istotne znaczenie mają okoliczności istniejące w chwili podziału tego majątku, a nie w chwili ustania wspólności majątkowej. Wskazany sposób podziału majątku w ocenie Sądu Rejonowego najlepiej odpowiada interesom stron. W ten sposób zarówno nieruchomości w postaci lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w Ł. przy ulicy (...) jak i samochód osobowy marki H. (...) należało przyznać na wyłączną własność uczestnika M. Z., który faktycznie dysponuje powyższymi składnikami majątkowymi. Od października 2010 roku to uczestnik zamieszkuje w lokalu mieszkalnym numer (...), położonym w Ł. przy ulicy (...) i to on w pełni ponosi koszty jego utrzymania. Wnioskodawczyni natomiast od października 2010 roku ma zaspokojone potrzeby mieszkaniowe w inny sposób.

Zgodnie z przepisem art. 43 § 1 k.r.o. oboje małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym. Powyższy przepis wprowadza w istocie domniemanie równości udziałów małżonków w majątku wspólnym. Domniemanie to jest jednak wrzuszalne, co oznacza iż każdy z małżonków może je obalić, domagając się ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym.

W realiach niniejszej sprawy zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik postępowania nie domagali się ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym, wobec czego Sąd Rejonowy przyjął, iż udziały A. Z. (1) i M. Z. w majątku wspólnym są równe. Oznacza to, że każde z byłych małżonków w wyniku podziału majątku winno otrzymać składniki o łącznej wartości po połowie. Biorąc pod uwagę, iż łączna wartość majątku wspólnego stron wynosi 309.300 złotych, każdy z małżonków powinien otrzymać składniki majątkowe o łącznej wartości po 154.650 złotych. Skoro zaś uczestnik

otrzymał w wyniku podziału na własność wszystkie składniki majątkowe, to winien spłacić byłą żonę w zakresie kwoty 154.650 złotych.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Rejonowy zasądził od uczestnika M. Z. na rzecz wnioskodawczynie A. Z. (1) kwotę 154.650 złotych tytułem spłaty.

Dalej wskazał Sąd Rejonowy, że zgodnie z art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1035 k.c. w zw. z art. 212 § 3 zd. 1 i zd. 2 k.c., jeżeli ustalone zostały dopłaty lub spłaty, sąd oznaczy termin i sposób ich uiszczenia, wysokość i termin uiszczenia odsetek, a w razie potrzeby także sposób ich zabezpieczenia, przy czym w razie rozłożenia dopłat i spłat na raty terminy ich uiszczenia nie mogą łącznie przekraczać lat dziesięciu.

W oparciu o wskazane powyżej przepisy, Sąd Rejonowy postanowił rozłożyć kwotę zasądzoną od uczestnika M. Z. na rzecz wnioskodawczynie tytułem spłaty na 3 raty w wysokości po 51.150 złotych. Rozkładając zasądzoną spłatę na raty, Sąd miał na względzie, iż z uwagi na aktualną sytuację majątkową uczestnika, jednorazowa spłata kwoty 154.650 złotych byłaby dla uczestnika bardzo trudna lub niemożliwa. M. Z. nie posiada bowiem oszczędności ani majątku, który mógłby spieniężyć, aby spłacić wnioskodawczynię. Jednocześnie wysokość osiągniętych przez uczestnika dochodów (około 1.100,00 złotych miesięcznie) jest relatywnie niska w kontekście zasądzonej na rzecz wnioskodawczynie spłaty. Z drugiej jednak strony, Sąd Rejonowy miał na względzie, iż rozłożenie spłaty na raty na podstawie przepisu art. 212 § 3 k.c., nie może prowadzić do sytuacji, w której wnioskodawczynie zostałyby w znacznej mierze pozbawiona korzyści wynikających z podziału majątku wspólnego. Spłata, choćby i rozłożona na raty, musi stanowić dla wnioskodawczynie wymierną korzyść, zbieżną z przysporzeniem, jakie otrzymuje uczestnik przejmujący na wyłączność wszystkie składniki majątku wspólnego.

W powyższej sytuacji Sąd uznał, że rozłożenie spłaty na trzy raty w wysokości po 51.550 złotych każda z nich, płatnych w ten sposób, że pierwsza rata płatna jest w terminie do dnia 31 stycznia 2017 roku, druga – do dnia 30 kwietnia 2017 roku, trzecia – do dnia 31 lipca 2017 roku spowoduje, że uczestnik będzie miał wystarczający czas na zgromadzenie stosownych środków finansowych celem spłaty wnioskodawczynie, zaś dla wnioskodawczynie owe spłaty będą miały adekwatną wartość ekonomiczną. Rozkładając spłatę na poszczególne raty Sąd miał również na względzie, iż na posiedzeniu jawnym w dniu 11 października 2016 roku wnioskodawczynie wyraziła zgodę na rozłożenie ewentualnej spłaty na trzy raty płatne do 6 miesięcy.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c..

Powyższe postanowienie w zakresie punktów od 1 do 4 zaskarżył apelacją uczestnik postępowania, podnosząc następujące zarzuty:

- naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez:

a) wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego niewynikających, tj. przypisania uczestnikowi woli bezwarunkowego przyznania na własność składników dzielonego majątku, skutkiem czego sąd zasądził wszystkie składniki majątku na własność uczestnikowi, mimo, iż on godził się na taki stan, jedynie w przypadku przyznania składników bez obowiązku spłaty drugiej strony postępowania;

b) dokonanie oceny materiału dowodowego z pominięciem istotnej części materiału dowodowego tj. zaświadczenia Urzędu Miasta Ł. z dnia 05.08.2016 r. oraz zaświadczenia Starosty (...) z dnia 09.08.2016 r., co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez Sąd, że uczestnik nie udowodnił faktu nabycia pojazdu marki H. ze środków pochodzących z majątku odrębnego i zaliczenia ww. pojazdu do składników majątku wspólnego;

- naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 567 § 1 k.p.c. poprzez sformułowanie na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie błędnego wniosku prowadzącego do uznania, że uczestnik M. Z. nie żądał ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym, a w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy czyli zgłoszonego przez uczestnika żądania ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym;

- naruszenia art. 684 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że w skład majątku wspólnego byłych małżonków wchodzi samochód osobowy marki H. (...), podczas gdy pojazd ten po pierwsze został nabyty ze środków z majątku osobistego uczestnika, a po drugie w dacie orzekania pozostawał on poza majątkiem wspólnym stron, będąc własnością osoby trzeciej;

- naruszenia art. 231 k.p.c. poprzez przyjęcie, że uczestnik nie wywiązał się z obowiązku udowodnienia okoliczności, z której wywodził skutki prawne, tj. nabycia pojazdu marki H. (...) ze środków z majątku osobistego, pomimo, że z zebranych w sprawie, wzajemnie się uzupełniających dowodów, tj. zeznań świadka I. Z., umowy sprzedaży pojazdu marki H. (...), zaświadczenia Urzędu Miasta Ł. z dnia 05.08.2016 r. oraz zaświadczenia Starosty (...) z dnia 09.08.2016 r. jednoznacznie wynika, iż ww. pojazd H. zakupiony był ze środków pochodzących ze sprzedaży poprzednich pojazdów, a więc z majątku odrębnego;

- naruszenia art. 232 k.p.c. w zw. z art. 684 k.p.c. przez niedopuszczenie z urzędu dowodów na okoliczność ustalenia czy pojazd marki H. (...) został nabyty w całości ze środków wchodzących w majątek odrębny, a jeśli nie, to w jakiej części, w sytuacji gdy to Sąd powziął wątpliwość w tym zakresie, a jednocześnie przepisy ustawowe nakładają na Sąd obowiązek prawidłowego ustalenia składników majątku wspólnego z urzędu;

- naruszenia art. 212 § 2 k.c., skutkujące uznaniem, że w określonym stanie faktycznym najwłaściwszym sposobem podziału majątku wspólnego jest przyznanie wszystkich składników majątku uczestnikowi z obowiązkiem spłaty, a nie sprzedaż majątku stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego;

- naruszenia art. 212 § 3 k.c. poprzez uznanie, że sytuacja majątkowa uczestnika postępowania M. Z. umożliwia dokonanie spłaty na rzecz wnioskodawczyni w 3 ratach w odstępie co 2 miesiące w łącznej wysokości 154.650 zł.;

- naruszenia art. 5 k.c. pomimo istnienia przesłanek ku temu i w konsekwencji przyjęcie, że nie zachodzą przesłanki nadużycia prawa podmiotowego przez wnioskodawczynię jako czynności sprzecznej z zasadami współżycia społecznego;

- naruszenia prawa materialnego poprzez zastosowanie art. 43 § 1 k.r.o. zamiast art. 43 § 2 k.r.o. i w konsekwencji błędne ustalenie równych udziałów w majątku wspólnym w sytuacji, gdy Sąd winien ustalić udział w majątku wspólnym z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z nich przyczynił się do powstania tego majątku.

W konkluzji uczestnik postępowania sformułował wniosek o zmianę zaskarżonego postanowienie przez:

a) ustalenie, iż w skład majątku wspólnego byłych małżonków A. Z. (1) i M. Z. wchodzi jedynie stanowiący odrębną własność lokal mieszkalny nr (...), położony w Ł. przy ul. (...);

b) ustalenie nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym i przyznanie składnika majątku wspólnego wymienionego powyżej na własność M. Z. bez obowiązku spłaty na rzecz A. Z. (1).

2) zasądzenie od A. Z. (1) na rzecz M. Z. kosztów postępowania za drugą instancję;

na wypadek nieuwzględnienia wniosku wskazanego powyżej, alternatywnie wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego postanowienie przez:

a) ustalenie, iż w skład majątku wspólnego byłych małżonków A. Z. (1) i M. Z. wchodzi jedynie stanowiący odrębną własność lokal mieszkalny nr (...), położony w Ł. przy ul. (...);

b) dokonanie podziału majątku wspólnego poprzez zarządzenie sprzedaży przedmiotowego lokalu stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

2) zasądzenie od A. Z. (1) na rzecz M. Z. kosztów postępowania za drugą instancję;

na wypadek nieuwzględnienia również powyższego wniosku, alternatywnie wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego postanowienia przez rozłożenie zasądzonej tytułem spłaty kwoty na minimalnie 5 równych rat płatnych w odstępach co najmniej rocznych;

2) zasądzenie od A. Z. (1) na rzecz M. Z. kosztów postępowania za drugą instancję.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest częściowo zasadna.

Na wstępie rozważań należy wskazać, że Sąd II instancji rozpoznając apelację, ocenił stan faktyczny ustalony przez Sąd I instancji jako prawidłowy i zgodny z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, a w konsekwencji na podstawie art. 382 k.p.c. przyjął jego ustalenia za własne. Sąd Rejonowy zgodnie z przepisami k.p.c. przeprowadził postępowanie dowodowe, ustalając stan faktyczny w sposób szczegółowy.

W pierwszej kolejności odniesienia się wymagają zarzuty dotyczące ustalenia przez Sąd Rejonowy składu majątku wspólnego podlegającego podziałowi.

W tym zakresie chybiony jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 684 k.p.c., które uczestnik postępowania upatruje w nieprawidłowym jego zdaniem ustaleniu, że samochód marki H. (...) wchodził w skład majątku wspólnego byłych małżonków A. Z. (1) i M. Z..

Zachodzi potrzeba wyjaśnienia, że w małżeństwie, w którym obowiązuje ustrój wspólności ustawowej, obowiązuje domniemanie, że przedmioty majątkowe nabyte w trakcie wspólności małżeńskiej przez jednego z małżonków zostały nabyte z majątku wspólnego na rzecz wspólności majątkowej, a przynależność nabytych składników majątkowych do majątków osobistych małżonków ma charakter wyjątkowy.

Zasadą jest zatem, że wszelkie zaistniałe w tym okresie przysporzenia powiększają majątek wspólny. O przynależności nabytego przedmiotu majątkowego do majątku wspólnego decyduje czas, w którym nabycie nastąpiło. Zaliczenie takiego przedmiotu do majątku osobistego wymaga natomiast wykazania, że nabycie nastąpiło w okolicznościach szczególnych określonych w art. 33 k.r.o. Przynależność tych przedmiotów do majątku osobistego obowiązyany jest udowodnić zainteresowany tym małżonek.

W sytuacji procesowej z jaką mamy do czynienia w niniejszej sprawie skarżący nie przedstawił natomiast żadnych dowodów na poparcie swych twierdzeń, że samochód H. (...) został nabyty ze środków pochodzących ze sprzedaży innego pojazdu stanowiącego jego majątek osobisty, co mogłoby mieć znaczenie dla oceny do jakiego majątku, odrębnego czy osobistego, wszedł sporny składnik w chwili jego nabycia.

W szczególności dowodu na tę okoliczność nie stanowią zaświadczenia Urzędu Miasta Ł. z dnia 5 sierpnia 2016 roku oraz Starosty (...) z dnia 9 sierpnia 2016 roku, z których wynika w jakim okresie na M. Z. były zarejestrowane pojazdy marki V. (...). Przeciwnie, ze wzmiankowanego zaświadczenia Urzędu Miasta Ł. wynika, że S. (...) był zarejestrowany na uczestnika do dnia 4 kwietnia 2007 roku, a H. (...) M. Z. zakupił w dniu 25 marca 2007 roku. Kolejność opisanych zdarzeń nie wskazuje zatem, iż sporny pojazd H. (...) był surogatem środków uzyskanych ze sprzedaży S. T. należącego do jego majątku osobistego, skoro ten ostatni został wyrejestrowany już po zakupie H..

Podobnie, sam fakt wskazania w umowie stanowiącej podstawę nabycia spornego składnika majątku tylko jednego małżonka, jako nabywcy (M. Z.) nie przesądza o tym, że w istocie element ten nie wszedł do majątku wspólnego małżonków. Okoliczności te nie prowadzą do podważenia domniemanie, że przedmioty nabyte w trakcie trwania małżeństwa zostały nabyte na rzecz małżeńskiej wspólności majątkowej, albowiem nabycie rzeczy z majątku odrębnego musi wynikać nie tylko z oświadczenia dokonującego transakcji małżonka, ale także z całokształtu okoliczności. Dla zaistnienia skutku w postaci wejścia własności pojazdu H. (...) do wspólności majątkowej nie ma znaczenia, że w dokumentach stwierdzających jego zarejestrowanie jako właściciel figurował uczestnik postępowania,

gdyż dane w nich zawarte nie stanowią niepodważalnego dowodu własności tego samochodu. Ustalenie zatem przez Sąd Rejonowy na podstawie całokształtu okoliczności, że uczestnik postępowania nie był w istocie jedynym właścicielem samochodu marki H. (...), mimo iż został wpisany w dowodzie rejestracyjnym samochodu jako jego właściciel, nie jest wystarczające do wykazania naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Wbrew zastrzeżeniom apelacji, do odmiennych wniosków w tym zakresie nie prowadzą także wnioski płynące z zeznań świadka I. Z. – matki uczestnika – która wyraziła przypuszczenie, iż po sprzedaży S. syn „musiał coś dołożyć” do zakupu H.. Zresztą z doświadczenia życiowego wynika, że środki uzyskane ze sprzedaży S. nie mogłyby wystarczyć na zakup znacznie młodszego samochodu H..

Ze wskazanych przyczyn nie można ocenić jako uzasadnionego zarzutu apelującego, o wadliwości dokonanej przez Sąd I instancji oceny, że nabyty w 2007 roku samochód H. (...) wszedł w skład majątku wspólnego byłych małżonków, skoro skarżący nie wykazał, że nabycie tego składnika nastąpiło w okolicznościach wskazanych w art. 33 k.r.o.

Nie można także postawić Sądowi Rejonowemu zarzutu naruszenia art. 232 k.p.c. Co prawda trafnie skarżący wskazuje na obowiązek sądu w sprawie o podział majątku wspólnego między byłymi małżonkami, z urzędu ustalenia składu i wartości majątku wspólnego byłych małżonków, jednakże z powyższego usiłuje wyprowadzić nieprawidłowy wniosek co do tego, iż sąd winien wyřęczać uczestników w obowiązku przedstawienia dowodów potwierdzających zasadność zaliczenia określonych przedmiotów do majątku osobistego małżonków.

Aprobując przy tym w pełni wskazania wynikające z powołanego w apelacji wyroku z dnia 2 lipca 2015 roku wydanym w sprawie o sygn.. akt V CSK 651/14, w którym Sąd Najwyższy wyeksponował, iż to sąd rozpoznający sprawę, a nie wnioskodawca zobowiązany jest do ustalenia w toku postępowania o podział majątku wspólnego małżeńskiego składu i wartości tego majątku (publ. Program Komputerowy Legalis nr 1337798), wyrazić należy przekonanie, iż nie naruszają one domniemania przynależności do majątku wspólnego przedmiotów majątkowych nabytych w czasie trwania wspólności ustawowej przez oboje małżonków lub przez jednego z nich, bez względu na to, z jakich źródeł pochodziły środki przeznaczone na zapłatę ceny. Oznacza to, że przynależność tych przedmiotów do majątku osobistego obowiązuje udowodnić zainteresowany tym małżonek, a braki jego inicjatywy dowodowej w tym zakresie nie mogą stanowić zarzutu naruszenia przez sąd przepisu art. 232 k.p.c..

W zakresie ustaleń składu majątku wspólnego nieprawidłowe było ustalenie przez Sąd Rejonowy, iż składnikiem tegoż majątku podlegającym podziałowi jest samochód osobowy H. (...).

W ocenie Sądu Okręgowego przedmiotem podziału winna być kwota stanowiąca wartość powyższego samochodu obliczona na dzień orzekania. Skład i stan majątku dorobkowego ustala Sąd według chwili ustania wspólności, zaś jego wartość według cen z chwili dokonywania podziału (por. uchwała SN z dnia 27 września 1974 r., III CZP 58/74, OSNC 1975/6/90), a zatem według stanu na dzień zamknięcia rozprawy. Składnik podlegający podziałowi winien istnieć nie tylko w dacie ustania wspólności majątkowej, ale także w dacie orzekania o podziale, chyba, że wyzbycie się składnika majątkowego nastąpiło bez wiedzy i zgody drugiego z małżonków. Wówczas w skład majątku wspólnego wchodzi kwota stanowiąca równowartość takiego składnika. Taka sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie. Powyższy samochód osobowy znajdował się w majątku wspólnym, gdy uczestnik postępowania w sposób nieuprawniony nim rozporządził.

Z tych względów przedmiotem rozliczeń winna stać się kwota odpowiadająca wartości przedmiotowego składnika majątku, co skutkuje uznaniem, że kwota ta, a nie jak przyjął Sąd I instancji samochód osobowy in natura wchodzi w skład majątku wspólnego byłych małżonków A. Z. (1) i M. Z..

Kolejną kwestią podnoszoną przez uczestnika w apelacji była kwestia domagania się ustalenia przez niego istnienia nierównych udziałów w majątku wspólnym.

Na wstępie rozważań poświęconych temu zagadnieniu wskazać trzeba, że Sąd Okręgowy podziela konkluzję Sądu Rejonowego, że w realiach rozpoznawanej sprawy zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik postępowania nie złożyli wniosku w tym przedmiocie na etapie postępowania przed Sądem Rejonowym.

Stanowisko uczestnika prezentowane w toku postępowania przed Sądem Rejonowym w którym wnosił on o przyznanie składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego na swoją rzecz bez obowiązku spłaty wnioskodawczyni, nie może być potraktowane jako wniosek z art. 43 § 2 k.r.o. o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym, a jedynie jako wniosek dotyczący sposobu podziału tego majątku. Niewątpliwie bowiem kwestia udziałów w majątku wspólnym i kwestia zasądzenia określonych spłat stanowią dwie odrębne kwestie. Uczestnik wyrażając stanowisko w zakresie spłat w żaden sposób nie wiązał go z kwestią udziałów w majątku wspólnym, nie podnosił aby w większym niż wnioskodawczyni stopniu przyczynił się do jego powstania ani też nie odnosił się do zaistnienia przesłanek warunkujących zasadność takiego wniosku. Stąd też nie sposób uznać jego oświadczenia za wniosek o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym.

Bez znaczenia jest przy tym okoliczność, że w toku postępowania przed Sądem Rejonowym uczestnik nie był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. Po pierwsze w toku tegoż postępowania uczestnik nie wykazywał nieporadności. Po drugie miał pełną możliwość ustanowienia pełnomocnika lub zgłoszenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Skoro tego nie uczynił to obciążają go skutki wynikające z podejmowanych i zaniechanych działań w toku postępowania.

Wniosek o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym zgłoszony w apelacji jest zaś bezskuteczny.

Zgodnie bowiem ze stanowiskiem Sądu Najwyższego (post. z 27.5.1998r., I CKN 730/97, OSNC 1998, Nr 12, poz. 221) w sprawie o podział majątku wspólnego niedopuszczalne jest zgłoszenie żądania ustalenia nierównych udziałów w tym majątku dopiero w postępowaniu apelacyjnym. Dla uzasadnienia tego poglądu odwołać należy się do przepisu art. 383 k.p.c., zgodnie z którym w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania (pozwu - wniosku) ani występować z nowymi roszczeniami.

Nie sposób podzielić stanowiska apelacji, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia zasad współżycia społecznego. Trzeba pamiętać, że norma art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy i może być zastosowana tylko po wykazaniu wyjątkowych okoliczności. Zasady współżycia społecznego jest to w prawie pojęcie niedookreślone, nieostre, a powoływanie się na sprzeczność danej czynności prawnej z tymi zasadami powinno wiązać się z konkretnym wykazaniem, o jakie zasady współżycia społecznego w konkretnym przypadku chodzi, na czym polega konkretna zasada współżycia społecznego oraz uzasadnieniu, na czym polega sprzeczność czynności prawnej z tymi zasadami. Ogólnikowy zarzut uczestnika postępowania nie spełnia powyższych kryteriów, nie wskazując nawet, jaka to czynność prawna podjęta przez wnioskodawczynię miałaby być sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Natomiast usprawiedliwiony okazał się zarzut naruszenia art. 212 § 2 k.c., albowiem rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego skutkuje przyznaniem uczestnikowi postępowania lokalu mieszkalnego mimo, że o to nie wnosił.

Według utrwalonej w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykładni art. 46 k.r.o. w związku z art. 1035 i 212 § 2 k.c., w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej sąd nie może przyznać uczestnikowi postępowania prawa majątkowego bez jego zgody i zasądzić od niego na rzecz innego uczestnika spłaty lub dopłaty. Bez znaczenia są tu przyczyny odmowy zgody i wszelkie inne okoliczności (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 4 listopada 1998 r., II CKN 347/98, 8 sierpnia 2003 r., V CK 174/02 i 14 listopada 2012 r., II CSK 187/12).

Mając na uwadze, iż zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik nie wyrazili zgody na przyznanie im objętej wnioskiem o podział majątku nieruchomości z obowiązkiem spłaty na rzecz drugiego małżonka oraz nie istniała możliwość fizycznego podziału tegoż lokalu, jedynym dopuszczalnym sposobem podziału majątku było zarządzenie sprzedaży opisanej nieruchomości przez komornika sądowego według przepisów kodeksu postępowania cywilnego i podział sumy uzyskanej ze sprzedaży pomiędzy uczestników w równych częściach. Ocena ta jest zasadna tym bardziej, iż na taki sposób dokonania podziału majątku wprost wskazał w postępowaniu apelacyjnym uczestnik postępowania, zaś wnioskodawczyni mu nie oponowała.

Ingerencji Sądu Okręgowego wymagała także wadliwość sformułowania sentencji zaskarżonego postanowienia w wyniku niewyspecyfikowania wartości przedmiotów majątkowych zaliczonych przez Sąd do majątku wspólnego. Na podstawie sentencji rozstrzygnięcia nie jest możliwe zweryfikowanie tego, jaką wartość ma zaliczony do majątku wspólnego lokal mieszkalny, co narusza wymóg ustalenia z urzędu przez sąd rozpoznający sprawę wartości składników majątku wspólnego. Stąd też konieczne było dodatkowe wskazanie wartości przedmiotowego lokalu określonej przez biegłego na kwotę 290.000 złotych.

Z tych wszystkich powodów, z mocy art. 386 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono z mocy art. 520 § 1 k.p.c..

W postępowaniu nieprocesowym, odmiennie aniżeli w procesie, obowiązuje zasada statuowana w § 1 omawianego przepisu ponoszenia przez każdego uczestnika tego postępowania wszystkich kosztów, jakie związane są z jego udziałem w konkretnej sprawie. Zasada ta jest konsekwencją różnicy między postępowaniem procesowym, a nieprocesowym. W tym ostatnim postępowaniu nie występuje zasada dwustronności, co oznacza brak stron procesowych, w miejsce których występują uczestnicy postępowania. W myśl omawianej zasady, nie istnieje między uczestnikami postępowania nieprocesowego w ogóle obowiązek zwrotu kosztów.

Natomiast możliwość poniesienia przez jednego z uczestników wszystkich kosztów, czyli również zwrotu całości kosztów pozostałych uczestników, albo zwrotu przynajmniej części kosztów poniesionych przez innych uczestników, ma charakter wyjątkowy.

Pierwszą z takich sytuacji przewiduje art. 520 § 2 k.p.c., zgodnie z którym sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub obciążyć nim jednego z uczestników w całości, jeżeli uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub ich interesy są sprzeczne. Po wtóre, w razie sprzeczności interesów uczestników, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika (art. 520 § 3 zd. 1 k.p.c.). Wreszcie, możliwe jest nałożenie na jednego z uczestników obowiązku zwrotu kosztów poniesionych przez innych uczestników, jeżeli obciążony nimi uczestnik postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie (art. 520 § 2 zd. 2 k.p.c.).

W ocenie Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie nie zachodzi żadna z okoliczności uzasadniających zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego od wnioskodawczyni na rzecz skarżącego.

Uczestnicy postępowania byli w równym stopniu zainteresowani jego wynikiem, żaden z nich nie postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie.

Co zaś się tyczy obowiązku zwrotu kosztów uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone to przepis ten recypuje zasadę odpowiedzialności za wynik postępowania, wprowadzoną przepisem art. 98 k.p.c.. Sprzeczność interesów uczestników przejawia się w sporach toczących się między nimi w danym postępowaniu nieprocesowym. Przegrywającym spór będzie ten uczestnik postępowania, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone. Jednakże zasada odpowiedzialności za wynik w postępowaniu nieprocesowym nie obowiązuje w sposób bezwzględny. Przemawia za tym wprowadzenie do § 3 omawianego przepisu pojęcia "sąd może". Daje to sądowi możliwość - w granicach swobodnej oceny - rozważenia wszystkich względów przemawiających bądź za zasądzeniem, bądź za odmową zasądzenia zwrotu kosztów poniesionych przez innego uczestnika. Uznać należy, że uzasadnione będzie obciążenie obowiązkiem zwrotu kosztów takiego uczestnika, który przez swoje oświadczenia lub nieuzasadnione wnioski spowoduje dodatkowe koszty lub zwłokę w rozstrzygnięciu sprawy. W realiach niniejszej sprawy wnioskodawczyni nie sposób przypisać tego typu działań.